

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examiner. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examiner past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examiner ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
 - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
 - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
 - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het College voor Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.
- NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.
- NB3 Als het College voor Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.
Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

- a. Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
 - b. Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden WOLF-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.
- Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt. In dat geval houdt het College voor Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 64 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen punten afgetrokken.

Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één punt afgetrokken tot een maximum van twee punten voor het geheel van de open vragen

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Slagvaardig met geld!

1 maximumscore 2

voorbeelden van juiste voordelen:

- Hij kan het drumstel direct kopen (en gebruiken).
- Hij kan gebruikmaken van de aanbieding (geen € 1.650 maar € 1.500).
- Tegen de tijd dat hij genoeg gespaard heeft, zijn de drumstellen wellicht veel duurder.
- Tegen de tijd dat hij genoeg gespaard heeft, is dit drumstel wellicht uit de collectie.

per juist vermeld voordeel

1

2 A

Vraag	Antwoord	Scores

3 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste reden:

- De bank maakt minder kosten, (omdat de klant alles via de pc kan regelen.)
- De bank maakt minder kosten, (omdat er minder of geen bankafschriften meer opgestuurd hoeven te worden.)
- De bank wil deze vorm van sparen stimuleren/promoten (vanwege de kostenvoordelen).

4 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat een klant met deze rekening

- wel vrijwel volledig kan profiteren van (flinke) koersstijgingen van aandelen 1
- maar bij een koersdaling kan de rente nooit minder dan -4% bedragen 1

5 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- totale rendement: $-4 + 3 + 7 + 9 + 10 = 25\%$ 1
- uitgekeerd wordt: $\text{€ } 1.000 + \text{€ } 250 = \text{€ } 1.250$ 1

Opmerkingen

- *Wanneer is gewerkt met -5 in plaats van -4 (en/of 12 in plaats van 10) is er sprake van een doorwerkende fout wat betreft het tweede scorepunt.*
- *De tweede deelscore alleen toekennen wanneer een correcte berekening is gemaakt op basis van een spaarbedrag van € 1.000.*

6 maximumscore 1

voorbeelden van een juist vermeld nadeel:

- Tussentijds kan Bert geen spaargeld opnemen.
- Bij de internetspaarrekening ben je redelijk zeker van ongeveer 4%, bij de rendementsrekening moet je nog maar afwachten hoeveel je krijgt.
- de minimuminleg van € 500

Vraag	Antwoord	Scores

De arbeidsmarkt voor vrouwen

7 maximumscore 2

- een **financiële** maatregel, bijvoorbeeld: 1
 - belastingvoordelen
 - subsidiëren van thuishulp

- een **niet-financiële** maatregel, bijvoorbeeld: 1
 - beter geregeld zwangerschapsverlof en/of ouderschapsverlof
 - voorlichting over de wenselijkheid dat vrouwen gaan werken

8 maximumscore 2

voorbeeld van een juist antwoord:

- Bij een krappe arbeidsmarkt is er meer vraag naar arbeid dan aanbod van arbeid 1
- en juist dan is het belangrijk dat iedereen die kan werken ook gaat werken 1

9 D

10 D

11 maximumscore 2

- een argument **voor** het instellen van een verplicht minimumpercentage, bijvoorbeeld: 1
 - Bedrijven zijn het verplicht en moeten er dus meer werk van maken.
 - afbreken van 'old boys netwerken'

- een argument **tegen** het instellen van een verplicht minimumpercentage, bijvoorbeeld: 1
 - Vrouwen in de top krijgen het stempel dat ze er zitten om te voldoen aan het percentage.
 - Het moet gaan om de kwaliteit van de persoon, niet om het geslacht

Wie pikt er een graantje mee?

12 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:
 $1.112 / 2.248 \times 100\% = 49,5\%$ voedergranen

13 A

Vraag	Antwoord	Scores

14 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste verklaring:

Het binnenlands aanbod blijft op peil. (Er is dan voldoende aanbod van graan voor de Russische binnenlandse markt, waardoor prijsstijgingen worden voorkomen.)

15 maximumscore 1

voorbeeld van een juist vermeld nadeel:

Consumenten moeten een hogere prijs betalen.

16 C

17 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste verklaring:

Ontwikkelingslanden kunnen niet/moeilijker concurreren tegen lage wereldmarktprijzen.

Ontwikkelingslanden zijn vaak vanwege hun monocultuur voor hun exportinkomsten afhankelijk van landbouwproducten.

Slopen we het heilige huis of niet?

18 maximumscore 2

- 1 = onjuist 1
- 2 = onjuist 1

19 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- eigenwoningforfait $€ 250.000 \times 0.55\% = € 1.375$ 1
- belastbaar inkomen daalt met $€ 10.000 - € 1.375 = € 8.625$ 1

Opmerking

Wanneer niet is aangegeven dat het een daling betreft maximaal 1 scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores

20 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

Belastbaar inkomen	€ 75.000		
Schijf 1, 2, 3	€ 54.367	→ € 21.268	
Schijf 4	€ 20.633 x 0,52 = € 10.729	+	
•		€ 31.997	1
• Heffingskortingen		€ 3.683 -	
• Verschuldigd bedrag		€ 28.314	1

Opmerking

Afrondingsverschillen niet fout rekenen.

21 B

22 maximumscore 2

voorbeeld van een juist argument:

- Door de afschaffing van de renteaftrek zullen de netto woonlasten stijgen, 1
- waardoor er minder vraag komt naar huizen en de prijzen zullen dalen 1

23 maximumscore 1

voorbeelden van een juist argument:

- argument voor: zowel huurders als eigenaren van koophuizen hebben dan financieel nadeel van de veranderingen.
- argument tegen: afschaffing huurtoeslag gaat meestal ten koste van de minder verdienende mensen.

Vertrouwen komt te voet en gaat te paard!

24 C

25 maximumscore 2

voorbeeld van een juist argument:

- Door een hogere rente zullen mensen minder snel gaan lenen of meer gaan sparen 1
- Hierdoor wordt minder geïnvesteerd/gekocht. Dit zorgt voor minder economische groei 1

Vraag	Antwoord	Scores

26 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste uitleg:

- Bij supermarkten gaat het voornamelijk om primaire levensbehoeften. Consumenten moeten die goederen wel kopen.
- Een elektronikawinkel verkoopt goederen die niet noodzakelijk zijn. Bij een laag consumentenvertrouwen zullen consumenten eerder van deze aankopen afzien.

27 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste uitleg:

- Na een economisch mindere periode zullen consumenten eerst hun spaarrekening weer aanvullen voordat ze weer meer uitgeven.
- Sommige consumenten zullen met hun bestedingen wachten, omdat ze onzeker zijn over hun toekomst.

28 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste maatregel:

- verlagen van het btw-tarief, want consumenten zullen eerder bereid zijn goederen aan te schaffen als de prijzen lager zijn.
- verlagen van de loon- en inkomstenbelasting, want het besteedbaar inkomen zal stijgen en hierdoor zullen consumenten eerder bereid zijn te kopen.

Opmerking

Alleen als een juiste maatregel is genoemd en de werking ervan goed is uitgelegd het scorepunt toekennen.

De melkprijs zal blijven stijgen

29 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste uitleg:

Doordat de vraag (in verhouding) meer stijgt dan het aanbod.

30 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- $90 \times 30 = 2.700$ liter per dag
 2.700×365 dagen per jaar = 985.500 liter per jaar 1
- $985.500 \times \text{€ } 27,75/100 = \text{€ } 273.476$ 1

Opmerking

Een juiste uitkomst met decimalen ook goed rekenen.

Vraag	Antwoord	Scores

31 **maximumscore 1**

voorbeeld van een juiste berekening:

$$\begin{aligned} & \text{€ } 300.000 - (\text{€ } 1.500 \times 12) - (\text{€ } 5.000 \times 4) - \text{€ } 10.000 - \text{€ } 180.000 = \\ & \text{€ } 72.000 \end{aligned}$$

32 **A**

33 **A**

34 **maximumscore 1**

voorbeeld van een juiste uitleg:

De vaste kosten per koe of per liter melk zullen dalen zodra er meer (massa)productie is.

35 **maximumscore 1**

voor de melkproducenten.

voorbeeld van een juiste uitleg:

Een minimumprijs biedt de producent de garantie dat hij minimaal deze prijs voor de melk krijgt. Zo heeft hij meer zekerheid omtrent de opbrengst.

Opmerking

Alleen als zowel 'de melkproducenten' wordt vermeld en een juiste uitleg is gegeven het scorepunt toekennen.

Zuivere koffie!

36 **maximumscore 1**

voorbeeld van een juiste berekening:

$$(163-78) / 78 \times 100\% = 108,97\% \text{ stijging}$$

37 **D**

38 **maximumscore 2**

voorbeeld van een juist argument:

- In 2005 is de Fairtradeprijs slechts kostendekkend, 1
- terwijl in 2010 in de Fairtradeprijs een premie is opgenomen om te kunnen investeren 1

39 **B**

40 **maximumscore 1**

voorbeeld van een juiste uitleg:

De Fairtrade markt in zijn geheel (alle producenten), is gebaat bij meer bekendheid en meer bewustwording van de noodzaak van Fairtrade. Als de hele Fairtrade markt groeit, profiteren ze daar allemaal van mee.

Vraag	Antwoord	Scores

41 maximumscore 2

voorbeeld van juiste antwoorden:

- 1 = hogere prijzen (voor de consumenten)
2 = een eerlijke/hogere prijs (voor de producenten) 1

- 3 = wel/niet
4 =
- niet moeten boycotten: alleen als de boeren een eerlijke prijs voor de koffie krijgen, zijn ze verzekerd van een goed bestaan.
- wel moeten boycotten: wij maken de boeren weer afhankelijk van ons. Ze moeten geprikkeld worden zelf de concurrentie het hoofd te bieden. 1

Opmerking

Alleen scorepunt toekennen wanneer 1 én 2 en 3 én 4 juist zijn.

Armer worden van werken

42 D

43 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste uitleg:

Gehuwden en samenwonenden kunnen sommige kosten delen (en een alleenstaande niet. Hierdoor worden de kosten per persoon lager.)

44 maximumscore 2

ja

voorbeeld van een juiste berekening:

- jaarinkomen: 70% van € 1.416 = € 991,20 x 12 = € 11.894,40 1
- Huur (€ 400) ligt onder de grens (€ 647,53) en inkomen ligt onder de grens (€ 21.450) 1

Opmerking

Alleen als na 'ja' een juiste berekening is gegeven, het scorepunt/de scorepunten toekennen.

45 maximumscore 2

- hondenbelasting: (€111,96 + €175,44) /12 = € 23,95 1
- afvalstoffenheffing € 24,46
- lidmaatschap: € 180 /12 = € 15,00 1
- totaal: € 63,41

Vraag	Antwoord	Scores

46 maximumscore 1

voorbeelden van een juist vermeld motief:

- sociale contacten
- zinnige dagbesteding
- aanzien

47 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste uitleg:

- Voor beide toeslagen geldt dat je boven een bepaalde inkomensgrens geen recht meer hebt op toeslag 1
- Als je net onder de grens zit en door een kleine loonsverhoging erboven komt, houd je minder geld over 1

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinerator in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 23 mei naar Cito.

De normering in het tweede tijdvak wordt mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Als het tweede tijdvak op uw school wordt afgenomen, zend dan ook van uw tweede-tijdvak-kandidaten de deelscores in met behulp van het programma WOLF.

6 Bronvermeldingen

informatiebron 3 CBS

informatiebron 5 Landbouw Economische Berichten 2010, LEI Wageningen

economie GL en TL

Centraal examen vmbo

Tijdvak 1

Correctievoorschrift

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor vmbo

Bij het centraal examen economie GL en TL:

Op **pagina 5** van het correctievoorschrift, bij vraag **5** moet het volgende toegevoegd worden bij *Opmerkingen*

– *Ook een juiste berekening met samengestelde interest moet goed gerekend worden, zoals bij $€1.000 * 0,96 * 1,03 * 1,07 * 1,09 * 1,10 = € 1.268,56$. Wanneer een foutief percentage wordt gehanteerd, wordt het eerste scorepunt niet toegekend en wordt het tweede scorepunt alleen toegekend bij een doorwerkende fout.*

Ik verzoek u dit bericht door te geven aan de correctoren economie GL en TL.

Het College voor Examens,
Namens deze, de voorzitter,

drs H.W. Laan

economie GL en TL

Centraal examen vmbo

Tijdvak 1

Correctievoorschrift

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor vmbo

Bij het centraal examen economie GL en TL:

Op **pagina 6** van het correctievoorschrift, bij **vraag 8** moeten altijd 2 scorepunten worden toegekend, ongeacht of er wel of geen antwoord gegeven is, en ongeacht het gegeven antwoord.

Toelichting

De term 'krappe arbeidsmarkt' staat niet vermeld in de syllabus.

NB

Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.

Als eerste en tweede corrector al overeenstemming hebben bereikt over de scores van de kandidaten, past de eerste corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe en meldt de wijzigingen in de score aan de tweede corrector.

Ik verzoek u dit bericht door te geven aan de correctoren economie GL en TL.

Het College voor Examens,
Namens deze, de voorzitter,

drs H.W. Laan